

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพ และปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาความสอดคล้องของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กับความต้องการของนักเรียน ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับนี้ให้นำไปปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ อย่างละ 31 คน รวม 62 คน
2. กลุ่มนักเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ม.5) ที่เลือกเรียนตามแผนการเรียนวิชาอาชีพ จำนวน 385 คน

ผู้บริหาร และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนแผนการเรียนวิชาอาชีพมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 จำนวน 31 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายเปิด และแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามผู้บริหาร ตามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป สภาพการดำเนินงานจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียน ปัญหาต่าง ๆ ในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาบางประการ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามนักเรียน ตามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป การเลือกและปัญหาการเลือกแผนการเรียนวิชาอาชีพ รวมทั้งความคิดเห็นที่มีต่อการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพตามสภาพที่เป็นจริงในโรงเรียนกับความต้องการของนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 31 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามที่ได้รับคืนมา เป็นแบบสอบถามของผู้บริหาร จำนวน 62 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และเป็นแบบสอบถามของนักเรียน จำนวน 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.91 รวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา 412 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.17

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t - test) โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ของศูนย์คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโปรแกรม SPSS (STATISTICAL PACKAGE FOR THE SOCIAL SCIENCES) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหาร ปรากฏว่า ผู้บริหารซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นชายมากกว่าหญิง เป็นชายร้อยละ 54.84 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 41 - 45 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ส่วนผู้ที่มีวุฒิทางด้านวิชาอาชีพ มีเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของทั้งหมด ผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งในระยะเวลาระหว่าง 1 - 5 ปี

มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 46.77 รองลงมาดำรงตำแหน่งในระยะเวลา 6 - 10 ปี และส่วนมากเป็นผู้ที่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพมาแล้วมากกว่า 3 ครั้ง แต่มีผู้บริหารที่ไม่เคยได้รับการอบรมเลย ร้อยละ 19.35

2. สภาพการดำเนินงาน จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ มากที่สุด ร้อยละ 32.26 ส่วนเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเพื่อเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพนั้น โรงเรียนทั้งหมดพิจารณาจากทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่ คือ ครู เครื่องมือ และอุปกรณ์เป็นหลัก นอกจากนี้โรงเรียนยังได้พิจารณาจากความเห็นชอบของผู้บริหารและคณะครู รวมทั้งความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นอันดับรองลงมาตามลำดับ โรงเรียนส่วนมากร้อยละ 61.29 เปิดสอนแผนการเรียนวิชาพาณิชยกรรม รองลงมาเปิดสอนแผนการเรียนวิชาเกษตรกรรม ช่างอุตสาหกรรม ศิลปะทัศนกรรม เกษตรกรรม และศิลปกรรม ตามลำดับ สำหรับสาขาวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน โรงเรียนส่วนมากเปิดสอนวิชาเกษตรกรรม และวิชาพาณิชยกรรมแบบไม่แยกสาขา ในหมวดวิชาเกษตรกรรม เปิดสอนสาขาเกษตรศาสตร์ทั่วไป หมวดวิชาช่างอุตสาหกรรม เปิดสอนสาขาวิชาช่างเชื่อมและโลหะแผ่น หมวดวิชาศิลปะทัศนกรรมเปิดสอนวิชาผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง และในหมวดวิชาศิลปกรรม เปิดสอนสาขาวิชาศิลปะดนตรีและการแสดง

ส่วนในเรื่องการจัดรายวิชาอาชีพ โรงเรียนส่วนมากร้อยละ 32.26 ใช้วิธีจัดตามแผนการเรียนวิชาอาชีพสำเร็จรูปที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาจัดไว้ รองลงมาใช้วิธีจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพขึ้นเอง โดยกำหนดรายวิชาจากเอกสารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาอาชีพ ร้อยละ 29.03 สำหรับเรื่องเกี่ยวกับโรงฝึกงาน โรงเรียนส่วนมากมีโรงฝึกงาน 2 หลัง หรือ 2 ห้อง กับมีมากกว่า 3 หลัง หรือ 3 ห้อง ร้อยละ 32.26 และมีโรงเรียนที่ไม่มีโรงฝึกงานหรือห้องฝึกงานเลย ร้อยละ 9.68 โรงเรียนส่วนมากใช้โรงฝึกงานหรือห้องฝึกงานเพื่อสอนวิชาช่างอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาใช้สอนวิชาเกษตรกรรม และพาณิชยกรรม

สำหรับเกณฑ์การจัดครูเขาสอนวิชาอาชีพนั้น โรงเรียนจัดโดยยึดวุฒิการศึกษาวิชาอาชีพมากที่สุด ร้อยละ 87.10 และมีเพียงร้อยละ 6.45 ที่จัดโดยไม่คำนึงถึงวุฒิ แต่พิจารณาจากความสามารถด้านวิชาอาชีพ และความสมัครใจของครูเป็นเกณฑ์ ในค่านักวิชาส่วนระหว่าง

จำนวนครูกับนักเรียน โรงเรียนส่วนมากจัดโดยใช้อัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 31 - 40 คน มีเพียงร้อยละ 9.68 เท่านั้น ที่จัดครูเข้าสอนโดยใช้อัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คนลงไป และจำนวนคาบที่โรงเรียนกำหนดให้ครูวิชาอาชีพสอนนั้น ส่วนมากอยู่ระหว่าง 16 - 20 คาบ ต่อสัปดาห์ ร้อยละ 80.65

ในเรื่องลักษณะการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนส่วนมากจัดสอนเฉพาะภายในโรงเรียน มีโรงเรียนเพียงร้อยละ 25.81 ที่สอนโดยใช้สถานฝึกงานนอกโรงเรียนด้วย สำหรับสถานฝึกงานอาชีพที่โรงเรียนส่งนักเรียนออกไปฝึกงานเป็นประเภทสถานประกอบการ เช่น ร้านค้า และโรงงานมากที่สุด รองลงมาเป็นสถานประกอบอาชีพอิสระ และโรงเรียนมัธยมอื่น ๆ ตามลำดับ โรงเรียนส่วนมากร้อยละ 67.74 มีความเห็นว่าเป็นต้องจัดให้นักเรียนได้ออกไปฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนด้วย โดยให้เหตุผลว่าจะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงมากที่สุด และโรงเรียนร้อยละ 19.35 มีความเห็นว่าเป็นไม่จำเป็นต้องให้นักเรียนออกไปฝึกงานที่สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องยุ่งยากแก่โรงเรียน และเกรงว่านักเรียนจะไปทำเครื่องมือของสถานฝึกงานเสียหาย ส่วนอุปสรรคที่เกิดจากการส่งนักเรียนไปฝึกงาน โรงเรียนมักประสบอุปสรรคในเรื่องสถานประกอบการไม่ให้ความร่วมมือรับนักเรียนเข้าฝึกงาน การเดินทางไม่สะดวก และมีอุปสรรคในเรื่องการจัดตารางเวลาให้นักเรียนไปฝึกงาน เป็นต้น

3. ปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ

3.1 ^{๒๐๖}ปัญหาด้านหลักสูตร โดยเฉลี่ยผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหามากในเรื่องเอกสารหลักสูตรและคู่มือ สำหรับสอนวิชาอาชีพมีไม่เพียงพอ และโรงเรียนได้รับเอกสารหลักสูตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของล่าช้าเกินไป ส่วนเรื่องอื่น ๆ โดยเฉลี่ยผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหาน้อย

3.2 ^{๒๐๖}ปัญหาด้านความพร้อมของโรงเรียน โดยเฉลี่ยผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหามากในเรื่อง ความพร้อมด้าน ^{สถานที่}โรงฝึกงานหรือห้องปฏิบัติการหรือสถานที่ทำการทดลอง ด้านวิชาอาชีพ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้นักเรียนฝึกปฏิบัติมีไม่เพียงพอ ครูสอนวิชา

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียน

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน ปรากฏว่า นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 350 คน เป็นชายมากกว่าหญิง เป็นชายร้อยละ 53.43 ส่วนมากมีอายุ 17 ปีขึ้นไป นักเรียนเหล่านี้เคยเรียนวิชาการงานและอาชีพมาแล้วในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาที่นักเรียนส่วนมากเคยเรียนมาแล้ว คือ วิชาศิลปะและทัศนกรรม รองลงมาเคยเรียนวิชาเกษตรกรรม ทัศนกรรม คนตรีและนาฏกรรม ช่างอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ตามลำดับ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกเรียนตามแผนการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียน ปรากฏว่า นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนที่เลือกเรียนตามแผนการเรียนวิชาพาณิชยกรรม ร้อยละ 18.00 ช่างอุตสาหกรรม ร้อยละ 17.71 ศิลปทัศนกรรม ร้อยละ 17.14 ทัศนกรรม ร้อยละ 16.28 เกษตรกรรม ร้อยละ 16.00 และศิลปกรรม ร้อยละ 14.86 สำหรับเหตุผลในการเลือกเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนนั้น นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจมากที่สุด ร้อยละ 67.43 รองลงมาให้เหตุผลว่า เพราะมาสมัครเข้าเรียนที่หลังโรงเรียนเป็นผู้จัดให้เอง ร้อยละ 10.00 นอกจากนี้เลือกเรียนตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ฝ่ายแนะแนว ตามความต้องการของบิดามารดา และเลือกตามเพื่อน ตามลำดับ นักเรียนส่วนมากชอบเรียนวิชาอาชีพตามสาขาที่ตนเลือก โดยให้เหตุผลว่า ตั้งใจจะเรียนต่อทางสายอาชีพเป็นประการสำคัญ ร้อยละ 30.20 รองลงมาชอบเรียนเพราะถนัดเรียนสาขาที่ตนเลือกมากกว่าสาขาอื่น แต่มีนักเรียนอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งไม่ชอบเรียนวิชาอาชีพสาขาที่ตนกำลังเรียนอยู่ โดยให้เหตุผลว่า เพราะตั้งใจจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยจึงสนใจวิชาสามัญมากกว่าวิชาอาชีพ

ในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเลือกเรียนวิชาอาชีพนั้น นักเรียนส่วนมากไม่มีปัญหาที่มีปัญหา ร้อยละ 45.14 โดยมีเหตุผลว่า โรงเรียนเปิดให้เลือกนอกระบบทำให้เลือกได้ไม่ตรงกับ ความสนใจมากที่สุด นอกจากนี้ให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่าตนเองมีความสามารถและเหมาะสมกับวิชาชีพสาขาใด ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการเรียนวิชาอาชีพที่-

โรงเรียนเปิดให้เลือก ได้รับคำแนะนำไม่ถูกต้องทำให้เลือกได้ไม่ตรงกับความถนัด และไม่มีโอกาสเลือกตามความต้องการของตนเอง ตามลำดับ สำหรับปัญหาในการเรียน มีนักเรียนร้อยละ 44.29 มีปัญหาในการเรียนวิชาอาชีพตามแผนการเรียนที่ตนกำลังเรียนอยู่ คือ มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายมากที่สุด ร้อยละ 52.90 รองลงมามีปัญหาเรื่องไม่มีความถนัดวิชาอาชีพสาขาที่ตนเรียน

และจากการสำรวจความต้องการที่จะเรียนวิชาอาชีพของนักเรียน พบว่านักเรียนต้องการเรียนวิชาเกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมาต้องการเรียนวิชาช่างอุตสาหกรรม ศิลปกรรม พาณิชยกรรม ศิลปะทัศนกรรม และคหกรรม ตามลำดับ สำหรับสาขาวิชาที่นักเรียนต้องการเรียน พบว่า ในหมวดวิชาเกษตรกรรมนักเรียนต้องการเรียนสาขาวิชาพืชกรรมมากที่สุด ในหมวดวิชาช่างอุตสาหกรรมนักเรียนต้องการเรียนสาขาวิชาช่างก่อสร้างมากที่สุด ในหมวดวิชาศิลปกรรมนักเรียนต้องการเรียนสาขาวิชาศิลปะดนตรีและการแสดงมากที่สุด ในหมวดวิชาพาณิชยกรรมนักเรียนต้องการเรียนสาขาวิชาการบัญชี มากที่สุด ในหมวดวิชาศิลปะทัศนกรรมนักเรียนต้องการเรียนสาขาวิชาจิตรศิลป์ มากที่สุด และในหมวดวิชาคหกรรมนักเรียนต้องการเรียนสาขาวิชาอาหารและโภชนาการมากที่สุด

3. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ ระหว่างสภาพที่เป็นจริงในโรงเรียนกับความต้องการของนักเรียน ปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในทุกด้าน คือ ในด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านครูวิชาอาชีพ ด้านการแนะแนวและบริการ ด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และสถานฝึกงานอาชีพ แสดงว่า การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โดยที่ระดับความต้องการของนักเรียนสูงกว่า สภาพการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานภาพส่วนตัวของผู้บริหาร และสภาพการดำเนินงานจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียน

จากการศึกษาสถานภาพส่วนตัวของผู้บริหาร จำนวน 52 คน ผู้บริหารจำนวนครึ่งหนึ่งไม่มีวุฒิทางด้านวิชาอาชีพ และผู้บริหารจำนวนหนึ่งในห้าของทั้งหมดไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพเลย ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาได้ เนื่องจากในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพนั้น ผู้จัดทำจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ และวิธีการในการจัดเป็นอย่างดี อันจะเป็นผลให้การเรียนการสอนตามแผนการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนสามารถดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพ

สภาพการดำเนินงานจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ โรงเรียนที่เปิดสอนแผนการเรียนวิชาอาชีพส่วนมากมีพื้นที่ 6 - 10 ไร่ จึงทำให้โรงเรียนเหล่านี้ไม่สามารถเปิดสอนแผนการเรียนบางสาขาได้ เช่น เกษตรกรรม ซึ่งทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสได้เลือกเรียนบางสาขาวิชาที่ต้องการหรือเลือกตามความถนัดได้ อันอาจเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนต่อไป สำหรับเรื่องเกณฑ์การพิจารณาเพื่อเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียนนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สงบ ลักษณะ¹ ซึ่งพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จะเปิดสอนวิชาอาชีพให้นักเรียนได้เรียน โดยพิจารณาจากทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่ คือ ครู เครื่องมือ และอุปกรณ์ทุกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100.00 เช่นเดียวกัน และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่

¹สงบ ลักษณะ, "การศึกษาสถานภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง การวิจัยทางการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา, หน้า 22 - 26.

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดเอาไว้เกี่ยวกับการอนุมัติให้โรงเรียนเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพ กล่าวคือ ให้โรงเรียนจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร มีความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสถานที่¹ ส่วนเรื่องการเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียนนั้น โรงเรียนเปิดแผนการเรียนวิชาพาณิชยกรรมมากที่สุด ซึ่งเรื่องนี้ สอดคล้องกับผลการสำรวจของ กรมสามัญศึกษา² ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเปิดสอนวิชาพาณิชยกรรม โรงเรียนสามารถจัดสอนในห้องเรียนได้ ไม่ต้องใช้โรงฝึกงาน ส่วนสาขาวิชาศิลปกรรม โรงเรียนเปิดสอนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิชาศิลปกรรมเป็นวิชาที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดขึ้นมาใหม่ และไม่เคยมีกำหนดในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือแม้ในหลักสูตรกลุ่มอาชีพ พุทธศักราช 2524 ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้ประกอบในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และกำลังเสนอให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนพิจารณาอัตราเงินเดือนแก่ผู้เลือกเรียนวิชาอาชีพจากหลักสูตรกลุ่มอาชีพนี้³ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในระหว่างที่ไปรวบรวมข้อมูล ผู้บริหารได้ให้เหตุผลว่า ถ้าโรงเรียนเปิดสอนวิชานี้ นักเรียนอาจมีปัญหาในการที่จะนำไปศึกษาต่อในชั้นสูงต่อไป เพราะปัจจุบันวิชาศิลปกรรมยังไม่มีหลักสูตรต่อเนื่อง ในเรื่องวิธีการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพนั้น โรงเรียนจัดตามแผนการเรียนสำเร็จรูป

¹กรมสามัญศึกษา, กองการมัธยมศึกษา, "แผนการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ปีการศึกษา 2524," (กรุงเทพมหานคร : กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2524), หน้า 2. (อัครสำเนา).

²กรมสามัญศึกษา, กองการมัธยมศึกษา, "เอกสารวิเคราะห์ความเหมาะสมในการจัดแผนการเรียน ชั้น ม. 4 ปีการศึกษา 2524," (กรุงเทพมหานคร : กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2524), หน้า 51. (อัครสำเนา).

³กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรกลุ่มอาชีพ พุทธศักราช 2524, หน้าคำนำ.

ที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จัดไว้มากที่สุด เพราะทำให้สะดวก รวดเร็ว ใช้ปฏิบัติการได้ทันที ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เรือง เจริญชัย ที่กล่าวว่า "กรมสามัญศึกษา ใ้ร่วมมือกับกรมวิชาการจัดตัวอย่างแผนการเรียนออกมา เพราะถ้าไม่จัดให้แล้ว โรงเรียนก็คงใช้เวลาานที่จะศึกษา และทำแผนออกมา"¹

ในคานโรงฝึกงาน โรงเรียนส่วนมากมีโรงฝึกงาน 2 หลัง หรือ 2 ห้อง และใช้สอนวิชาช่างอุตสาหกรรมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการเรียนวิชาช่างอุตสาหกรรม การฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ หลายชิ้น และการฝึกปฏิบัติ มักทำให้เกิดเสียงดัง ส่วนการจัดครูเขาสอนวิชาอาชีพ โรงเรียนจัดตามวิถีทางการศึกษาวิชา อาชีพมากที่สุด ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อการเรียนการสอน เพราะผู้สอนมีความรู้ในวิชาอาชีพนั้น ๆ อย่างแท้จริง และโรงเรียนจำนวนมากที่สุดจัดครูเขาสอนในอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 31 - 40 คน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ให้ ทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียน วิชาอาชีพ หากจะให้ดีเป็นผลดีกว่าที่เป็นอยู่ โรงเรียนควรใช้อัตราส่วน ครูวิชาอาชีพ 1 คน ต่อนักเรียน 15 คน ตามเกณฑ์ของ UNESCO² ในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนคาบให้ ครูวิชาอาชีพสอนนั้น โรงเรียนส่วนมากกำหนดให้ครูสอนระหว่าง 16 - 20 คาบ ใน 1 สัปดาห์ ซึ่งนับว่าเหมาะสมดีแล้ว และอยู่ในเกณฑ์ที่กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ ส่วนเรื่อง การสอนวิชาอาชีพ โรงเรียนส่วนมากถึงร้อยละ 74.19 สอนวิชาอาชีพภายในโรงเรียนเท่านั้น ไม่ได้ให้นักเรียนออกไปฝึกกับสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ซึ่งขัดแย้งกับข้อเสนอแนะของ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ วารุณี ธรรมานิช, "สัมภาษณ์ : หลักสูตร 2524 ในทรรณะ ดร.เรือง เจริญชัย รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา," สารพัตณาหลักสูตร 3 (ธันวาคม 2524) : 10.

² กอ สวัสดิพิบูลย์ และ Wronski, Stanley P. การมัธยมศึกษา การวางแผนกำลังคน และการศึกษาในประเทศไทย เอกสารอันดับที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2509), หน้า 12.

วิเวก ปางพุฒิพงศ์¹ จรูญ ชูลาภ² โรเบิร์ต (Robert)³ และ โอลสัน (Olson)⁴ ซึ่งกล่าวว่า การเรียนการสอนวิชาอาชีพนั้น นักเรียนควรได้รับการฝึกงานเพิ่มเติมจากสถานฝึกงานนอกโรงเรียนด้วย อย่างไรก็ตามผู้บริหารโรงเรียน ถึงร้อยละ 67.74 ได้เห็นถึงความจำเป็นที่ควรพานักเรียนไปฝึกงานที่สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน⁵ ซึ่งเมื่อผู้บริหารเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว อาจเป็นแนวโน้มให้โรงเรียนพานักเรียนออกไปฝึกงานกับสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะ ในเรื่องการเรียนการสอนวิชาอาชีพนั้น โรงเรียนจะให้ให้นักเรียนฝึกแต่เฉพาะภายในโรงเรียน โดยมุ่งสร้างโรงฝึกงาน หรือถังกองฝึกงานไว้ในโรงเรียนมาก ๆ ย่อมเป็นไปได้ เพราะต้องใช้งบประมาณสูง และไม่ไ้ผลเท่าที่ควร ดังคำกล่าวของ วิเวก ปางพุฒิพงศ์ ที่กล่าวว่า

การสร้างโรงฝึกงานในโรงเรียนต้องลงทุนสูง วัสดุอุปกรณ์ก็มีราคาแพง และยังมีขาดแคลนบุคลากรอีกมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการประหยัด และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ใ้บรรยากาศที่เหมาะสม ใ้มีส่วนร่วมเข้าไปสัมผัส ทำให้เกิดความคุ้นเคย โรงเรียนจึงควรพานักเรียนไปฝึกงานที่สถานฝึกงานอาชีพ เช่น แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ ศูนย์ฝึกวิชาชีพ ฯลฯ⁶

¹วิเวก ปางพุฒิพงศ์, การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524, หน้า 5.

²จรูญ ชูลาภ, "การวิจัยการศึกษาวิชาอาชีพ" เอกสารประกอบคำบรรยายในการอบรมสัมมนาศึกษานิเทศก์ ณ โรงเรียนสารพัตย์่าง 18 มิถุนายน 2524, หน้า 327.

³Roy W. Robert, Vocational and Practical Arts Education, pp. 543 - 550 .

⁴Edward G. Olson, School and Community, p. 73.

⁵ข้อมูลจากการวิจัย โปรดดูจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล หน้า 89.

⁶วารุณี ธนวรานิช, สัมภาษณ์ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา นายวิเวก ปางพุฒิพงศ์ : แนวคิดและนโยบายในการจัดการอาชีวศึกษา" สารพัฒนาหลักสูตร 7 (เมษายน 2525) : 14.

อย่างไรก็ตาม ได้มีโรงเรียนบางโรงเรียนส่งนักเรียนออกไปฝึกงานที่สถานฝึกงาน
ลาซีทนอกโรงเรียน และได้ประสบปัญหาและอุปสรรคบางประการในการที่จะนำนักเรียนไปฝึก
งาน ได้แก่ สถานฝึกงานไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นักเรียนและครูนิเทศขาดความสะดวก
ในการไปใช้สถานฝึกงานนอกโรงเรียน และเรื่องการจัดตารางเวลาให้นักเรียนออกไปฝึก
งาน เป็นต้น¹

2. ปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพของโรงเรียน

2.1 ปัญหาด้านหลักสูตร การวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วผู้บริหารมีความเห็น
ว่า มีปัญหามากในเรื่อง เอกสารหลักสูตรและคู่มือสำหรับสอนวิชาอาชีพมีไม่เพียงพอ และ
โรงเรียนได้รับเอกสารหลักสูตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้าเกินไป ทั้งนี้เนื่องจากได้มี
การประกาศใช้หลักสูตรในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ เรื่อง เจริญชัย ก็ได้กล่าว
ไว้ว่า "หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้ถูกนำมาใช้อย่างกระทันหัน
ระยะเวลาที่เตรียมการจึงมีจำกัด"² จึงทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว

2.2 ปัญหาด้านความพร้อมของโรงเรียน โดยเฉลี่ยผู้บริหาร มีความเห็น
ว่า มีปัญหามากในเรื่องขาดความพร้อมด้านโรงฝึกงาน ขาดเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
ครูสอนวิชาอาชีพและครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่นิเทศและประสานงานมีไม่เพียงพอ และงบประมาณ
ที่จะใช้ดำเนินการตามแผนการเรียนมีไม่เพียงพอ ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการ
วิจัยของ สงบ ลักษณะ³ ซึ่งพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพของโรงเรียนนั้น

¹ ข้อมูลจากการวิจัย โปรดดูจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล หน้า 89.

² วารุณี ธนวานิช, "สัมภาษณ์ : หลักสูตร 2524 ในทรรณะ คร.เรื่อง เจริญชัย
รองอธิบดี กรมสามัญศึกษา," : 10.

³ สงบ ลักษณะ, " การศึกษาสถานภาพการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้
แหล่งวิทยาการ และสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521,"
หน้า 26.

โรงเรียนมักจะประสบปัญหาขาดห้องฝึกงาน ชาควัสดุอุปกรณ์ทางวิชาอาชีพ ชาคครูผู้สอนวิชาอาชีพ ชาคครูแนะแนว ไม่มีค่าใช้จ่ายในการพานักเรียนไปฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ขาดกำลังในการนิเทศและประสานงานกับสถานฝึกงานอาชีพ และขาดความรู้ในวิธีการจัดแผนการเรียน เป็นต้น และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อูษา เหมตะศิลา¹ และ ไชยพร คัตต์-จิตานนท์² ซึ่งพบว่า ปัญหาในการสอนวิชาอาชีพ คือ ขาดสถานฝึกงาน ชาควัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการสอนวิชาอาชีพ ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ นักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร³ วิเวก ปางพุดพิงศ์⁴ และ เรือง เจริญชัย⁵ ได้เสนอแนะให้พานักเรียนออกไปฝึกงานที่สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน

2.3 ปัญหาค่านคร โดยเฉลี่ยผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหาน้อยทุกเรื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปีที่ทำการวิจัยนับเป็นปีที่สองที่โรงเรียนเปิดสอนแผนการเรียนวิชาอาชีพ โรงเรียนไค้ทราบปัญหาค่านครนี้มาตั้งแต่ปีการศึกษาที่ผ่านมา อีกประการหนึ่ง ครูเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนการสอน ดังนั้น โรงเรียนจึงพยายามแก้ไขปัญหาลานี้โดยเร็ว อยากรู้ก็ตามเป็น

¹ อูษา เหมตะศิลา, "ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการส่งนักเรียนออกฝึกงานนอกสถานี่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521," หน้า 21.

² ไชยพร คัตต์-จิตานนท์, "สภาพการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในเขตการศึกษา 8," หน้า 155.

³ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "ปัญหาในการพัฒนานักเรียนไปสู่โลกของงาน" สารพัฒนาหลักสูตร 11 (สิงหาคม 2525) : บทนำ.

⁴ วิเวก ปางพุดพิงศ์, การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524, หน้า 5.

⁵ วารุณี ธนวรรณิช, "สัมภาษณ์ : หลักสูตร 2524 ในทรศณะ ดร.เรือง เจริญชัย รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา," หน้า 12 - 13.

ที่น่าสังเกตว่า ปัญหาที่ว่า ครูวิชาอาชีพคนหนึ่งต้องสอนนักเรียนจำนวนมากในแต่ละคาบ ทำให้ดูแลการฝึกปฏิบัติได้ไม่ทั่วถึงนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงกับระดับที่เป็นปัญหามาก แสดงว่ามีโรงเรียนจำนวนมากไม่น้อยที่ยังมีปัญหานี้ในเรื่องนี้อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนมีครูวิชาอาชีพจำนวนไม่เพียงพอ ซึ่งโรงเรียนอาจแก้ปัญหาโดยการส่งครูวิชาการที่มีชั่วโมงสอนน้อย เข้ารับการอบรมวิชาอาชีพ เพื่อช่วยเพิ่มจำนวนครูวิชาอาชีพให้มากขึ้น แทนที่จะคอยการบรรจุครูวิชาอาชีพแต่เพียงอย่างเดียว

2.4 ปัญหาค่านักเรียน โดยเฉลี่ยผู้บริหารมีความเห็นว่า มีปัญหามากในเรื่องนักเรียนขาดสนใจจ่ายเกี่ยวกับการเรียน ซึ่งปัญหานี้ในเรื่องนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาค่าเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ และการเรียนวิชาอาชีพบางสาขาวิชาต้องลงทุนสูง สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหา โรงเรียนอาจบริการจัดหางานพิเศษให้นักเรียนทำ หรือบริการจัดหาทุนให้นักเรียน

สำหรับปัญหาเรื่องผู้ประกอบการไม่ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียน และปัญหานักเรียนไม่สนใจเรียนวิชาอาชีพ นับว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้บริหารอยู่ในเกณฑ์สูง ใกล้เคียงกับระดับที่มีปัญหามาก แสดงว่า โรงเรียนมีปัญหายุ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบิดามารดา ผู้ปกครอง และแม้ตัวนักเรียนเอง ส่วนมากยังมีความนิยมการเรียนวิชาสามัญมากกว่าวิชาอาชีพและหวังที่จะศึกษาต่อไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ดังผลการวิจัยของ จำเนียร น้อยท่าช้าง¹ ซึ่งพบว่า ผู้ปกครองพอใจที่จะให้นักเรียนในปกครองของตนเลือกเรียนวิชาสามัญ และไปรับราชการในอนาคต ส่วนแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร² ได้เสนอแนะว่า ต้องอาศัยเวลา สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และจำเป็นต้องใช้วิธีการแนะแนว และการประชาสัมพันธ์ให้เห็น

¹จำเนียร น้อยท่าช้าง, "ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521," หน้า 40 - 46.

²สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "ปัญหาในการพัฒนานักเรียนไปสู่โลกของงาน" สารพัฒนาหลักสูตร 11 (สิงหาคม 2525) : บทนำ.

คุณค่าของวิชาชีพต่าง ๆ ให้มากขึ้น

2.5 ปัญหาค่านิยมสถานฝึกงานอาชีพ เป็นที่น่าสังเกตว่าโดยเฉลี่ยผู้บริหารจะประสบปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมสถานฝึกงานอาชีพมากในทุก ๆ เรื่อง ได้แก่ ไม่มีสถานฝึกงานอาชีพ อยู่ใกล้โรงเรียน การไปใช้สถานฝึกงานอาชีพขาดความคล่องตัว การเดินทางไปใช้สถานฝึกงานอาชีพไม่สะดวก ไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานฝึกงานอาชีพในชุมชน และไม่ทราบว่าจะใช้แหล่งฝึกอาชีพนอกโรงเรียนที่ใด ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขาดงบประมาณที่จะพานักเรียนไปฝึกงาน ไม่มีพาหนะรับ - ส่ง มีปัญหาในการจัดตารางสอน ต้องจัดเวลาพิเศษให้นักเรียนและครูนิเทศ¹ และประการสำคัญ คือ ไม่มีการประสานงานหรือร่วมมือกันอย่างจริงจังระหว่างสถานศึกษากับแหล่งงาน แนวทางในการแก้ปัญหาค่านิยมนี้ คือ โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการเลือกสถานที่ฝึกงานอาชีพของโรงเรียน² ขึ้น

สำหรับเรื่องแนวทางในการแก้ปัญหาบางประการของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพนั้น ผู้บริหารได้พยายามแก้ปัญหาโดยช่วยตนเอง เช่น ในเรื่องการขาดเอกสารหลักสูตร และคู่มือต่าง ๆ โรงเรียนใช้วิธีเขียนภายในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน ในเรื่องการขาดโรงฝึกงาน โรงเรียนใช้วิธีตัดแปลงห้องเรียนหรือใช้อาคารประกอบเป็นโรงฝึกงาน ในเรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ โรงเรียนใช้วิธีจัดหารายได้ซื้อเอง และในเรื่องการขาดครูวิชาอาชีพ โรงเรียนใช้วิธีจัดส่งครูไปอบรมวิชาอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้บริหารจะได้พยายามแก้ปัญหาโดยช่วยตนเองแล้วยังได้แก้ปัญหาโดยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นอีก เช่น

¹สงบ ลักษณะ, "การศึกษาสถานภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521," หน้า 26.

²กาญจนา ธัญญาโชโต และคณะ, "การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพโดยใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยม," สารพัดคนหลักสูตร 7 (เมษายน 2525) : 64.

ในเรื่องการขาดเอกสารหลักฐาน และคู่มือต่าง ๆ โรงเรียนใช้วิธีติดต่อขอเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการยืมระหว่างกลุ่มโรงเรียน ในเรื่องการขาดโรงฝึกงาน โรงเรียนได้มีการพานักเรียนไปฝึกงานที่สถานฝึกงานอาชีพ ในเรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือจากสมาคมครูและลูกศิษย์ และในเรื่องการขาดครูวิชาอาชีพ โรงเรียนมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียน เป็นต้น สาเหตุที่โรงเรียนต้องแก้ปัญหาด้วยการช่วยตนเอง และขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นนั้น เป็นเพราะโรงเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

3. การเลือก และปัญหาการเลือกแผนการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียน

การที่นักเรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพ โดยเลือกตามความถนัด และความสนใจมากที่สุดนั้น อาจเนื่องจากนักเรียนได้เคยเรียนวิชาการงาน และอาชีพ¹ ซึ่งเป็นการสำรวจความถนัด และความสนใจของตนเองมาแล้วจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้อาจเป็นผลดีต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ในเรื่องนี้ ศรีเรือน แก้วกังวาล² พาร์สัน³ และ เชฟเฟอร์⁴ ได้กล่าวว่า การเลือกอาชีพจะต้องคำนึงถึงความถนัด และความสนใจ เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จในการเรียน และการทำงานต่อไป

¹ ข้อมูลจากการวิจัย โปรดดูตารางที่ 28.

² ศรีเรือน แก้วกังวาล, วัยรุ่นไทยภาพสะท้อนจากชุมชนหนึ่ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพิมพ์, 2523), หน้า 60.

³ วัยรี ทรัพย์มี, การแนะแนวอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 14.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

นักเรียนส่วนมากชอบเรียนวิชาอาชีพสาขาที่เลือกเรียน และส่วนมากไม่มีปัญหาในการเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้เลือกเรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเอง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีนักเรียนอีกส่วนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า ไม่ชอบเรียนวิชาอาชีพสาขาที่ตนเลือก โดยที่ส่วนมากให้เหตุผลว่า ต้องการเรียนสายสามัญเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย แสดงว่านักเรียนจำนวนนี้ยังมีค่านิยมของการศึกษาในสังคมไทยที่มุ่งแข่งขันกันเพื่อไปสู่ยอดปิรามิดการศึกษา ดังที่คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า

ค่านิยมของการศึกษาในสังคมไทย คือ ใช้การศึกษาเป็นบันไดไปสู่การเลื่อนฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจของบุคคล ในอดีต การเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคล คือ เลื่อนชนจากสถานภาพชาวนาเป็นชนชั้นปกครอง แม้ในสมัยปัจจุบัน ผู้ที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ แท้จริงไม่มีวุฒิการศึกษา ซึ่งจะเป็นเครื่องหมายของผู้มีโอกาส เขาเป็นชนชั้นปกครองได้ก็ไม่ใช่ที่พึ่งปรารถนา ผู้ที่ไม่สนใจในอาชีพศึกษาก็เพราะเห็นว่าเป็นการศึกษาที่ไม่ใหญ่โตศักดิ์ศรี การศึกษาประเภทนี้ค่านิยมที่สุดจึงเป็นการศึกษาสายสามัญที่จะช่วยใหญ่บุคคลใดงานเบา มีพินาศมีตา ทั้งนี้เพราะคติและความหมายของการศึกษาที่เขาใจกันมา คือ บัณฑิตช่วยยกบุคคลให้พ้นสถานภาพเดิม¹

จากการสำรวจความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพ พบว่านักเรียนต้องการเรียนวิชาเกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ วิชาช่างอุตสาหกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม คนไทยส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 72.82² นักเรียนจึงต้องการเรียนวิชาเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นเพราะเหตุผลที่ว่าบิดามารดา หรือผู้ปกครองประกอบอาชีพนี้ และสนับสนุนให้เรียนอาชีพนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ

¹ สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, การปฏิรูปการศึกษา : รายงานของคณะกรรมการวางแผนงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, หน้า 35.

² กรมแรงงาน, "ผลการจัดหางานทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2523," หน้า 8.

ผลงานวิจัยของ ดอบบิ้นส์ (Dobbins)¹ และ อีคดี้ (Eaddy)² ที่พบว่า ครอบครัวยุค บิดา มารดา และผู้ปกครอง จะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนมากที่สุด สำหรับวิชาช่างอุตสาหกรรม มีนักเรียนต้องการจะเรียนมากเป็นอันดับที่สอง อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มประเทศตะวันออกกลางกำลังต้องการช่างอุตสาหกรรม เป็นจำนวนมาก เห็นได้จากอาชีพนี้สามารถทำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยเป็นอันดับที่ 7 ของรายได้ของประเทศ³ นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้วางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ซึ่งมีส่วนใกล้เคียงกับการเกษตร⁴ มีการส่งเสริมกิจการคานี้เป็นอย่างมาก จึงทำให้นักเรียนต้องการเรียนวิชาทั้งสองนี้มากขึ้น อนึ่งนักเรียนอาจเห็นว่า ผู้ที่เรียนจบสาขาวิชาเกษตรกรรม และช่างอุตสาหกรรมมีโอกาสหางานทำได้ง่าย จึงต้องการเรียนวิชาเหล่านี้ จากการสำรวจของกรมแรงงาน ปี 2524 ปรากฏว่า ในจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอาชีพต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาเกษตรกรรม และช่างอุตสาหกรรมจะเป็นกลุ่มที่มีงานทำมากที่สุด⁵

นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ความต้องการในการเรียนวิชาอาชีพของนักเรียนไม่สอดคล้องกับแผนการเรียนวิชาอาชีพที่โรงเรียนเปิดสอน โดยพบว่า โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 โรงเรียน จะเปิดสอนแผนการเรียนวิชาพาณิชยกรรมมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง

¹Hondirson L. Dobbins, "Education and Occupational Aspiration and Expectations of High School Senior Boys in Five Louisiana Parishes," Dissertation Abstracts, 29 (March 1969) : 2958.

²Silas V. Eaddy, "The Influence of Selected Factors on the Vocational Choice of Vocational Agricultural Students in Louisiana," Dissertation Abstracts, 29 (March 1969) : 2958 - 2959.

³ธนาคารกสิกรไทย, สำนักบริหาร, "รายได้ของแรงงานจากตะวันออกกลาง" สรุปข่าวธุรกิจ 13 (1 - 15 กันยายน 2525) : 14.

⁴สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529, หน้า 430.

⁵กรมแรงงาน, "ความต้องการแรงงานและการมีงานทำ," หน้า 21.

และเปิดสอนแผนการเรียนวิชาคหกรรม ช่างอุตสาหกรรม ศิลปหัตถกรรม เกษตรกรรม และศิลปกรรม เป็นอันดับรองลงมาตามลำดับ¹ แต่เมื่อพิจารณาจากความต้องการของนักเรียนพบว่า นักเรียนต้องการเรียนวิชาเกษตรกรรมมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง และต้องการเรียนวิชาช่างอุตสาหกรรม ศิลปกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และคหกรรม เป็นอันดับรองลงมาตามลำดับ² ทั้งนี้อาจเนื่องจากก่อนที่โรงเรียนจะทำการเปิดสอนแผนการเรียนวิชาอาชีพใด ๆ โรงเรียนมิได้มีการสำรวจความต้องการของนักเรียนมาก่อน หรืออาจเป็นเพราะความไม่พร้อมของทรัพยากรในโรงเรียนดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนแผนการเรียนวิชาอาชีพให้สนองความต้องการของนักเรียนได้

4. ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพระหว่างสภาพที่เป็นจริงในโรงเรียนกับความต้องการของนักเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในทุกด้าน คือ ในด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านครูวิชาอาชีพ ด้านการแนะแนวและบริการ ด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และสถานฝึกงานอาชีพ แสดงว่าการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โดยที่ระดับความต้องการของนักเรียนสูงกว่าสภาพการวัดที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนมากไม่เคยจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพมาก่อน เคยจัดแต่ทางด้านวิชาสามัญ และแม้ว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 จะได้กำหนดให้โรงเรียนสามารถจัดวิชาอาชีพไว้ให้นักเรียนได้เลือกเรียนก็ตาม แต่โรงเรียนในกรุงเทพมหานครส่วนมากก็ยังมุ่งจัดด้านวิชาสามัญเหมือนเดิม ดังนั้น ผู้บริหารส่วนมากจึงขาดทักษะในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ

¹ ข้อมูลจากการวิจัย โปรดดูจากตารางที่ 10.

² ข้อมูลจากการวิจัย โปรดดูจากตารางที่ 34.

อย่างไรก็ตามมูลเหตุสำคัญที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนได้ เนื่องจากโรงเรียนต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ เช่น ปัญหาคนหลักสูตร ปัญหาความพร้อมของโรงเรียน ปัญหาด้านครูวิชาอาชีพ ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนเอง และปัญหาด้านสถานฝึกงานอาชีพ ดังได้กล่าวมาแล้ว¹

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องประสบกับปัญหาหลายประการ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้สนองความต้องการของนักเรียนส่วนมากได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และโรงเรียนควรจะได้ร่วมมือกันเร่งปรับปรุงและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเอกสารหลักสูตรและคู่มือต่าง ๆ ควรจะได้มีการเตรียมการเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เสร็จเรียบร้อยไว้ก่อนที่จะประกาศใช้หลักสูตรนี้ ไม่ควรคิดว่าปล่อยให้โรงเรียนเปิดดำเนินการไปก่อนแล้ว จึงจะมีความพร้อม และสมบูรณ์ภายหลัง พึงตระหนักว่า ต้องมีความพร้อมเสียก่อนจึงเริ่มดำเนินการ โดยเฉพาะในปีการศึกษา 2526 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีความพร้อมในเรื่องนี้ไว้ล่วงหน้า สำหรับที่จะใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม. 6)

สำหรับเอกสารหลักสูตรและคู่มือต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับจากหน่วยงานไม่เพียงพอ โรงเรียนอาจช่วยเหลือตัวเองด้วยการพิมพ์ หรือถ่ายเอกสารเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องแจกให้ครูผู้สอน

¹ ข้อมูลจากการวิจัย โปรดดูจากตารางที่ 20, 21, 22, 23, 24.

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงจะได้เพิ่มอัตราค่าตั้งครูวิชาอาชีพให้แก่โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาอาชีพนั้น ๆ ให้เพียงพอ

สำหรับโรงเรียนควรจัดเตรียมครูที่จะสอนวิชาอาชีพ หรือให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ครูที่สอนอยู่แล้ว โดยจัดการอบรมหรือสัมมนาในระหว่างกลุ่มด้วยกัน หรือขอความร่วมมือจากกรมอาชีวศึกษาในการจัดอบรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความชำนาญเกี่ยวกับวิชาอาชีพที่โรงเรียนเปิดสอน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ อันได้แก่ กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงมหาดไทยและประสานงานกันอย่างจริงจัง เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

4. บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกึ่งงานด้านการศึกษาในระดับชาติ ควรจะได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณ สำหรับดำเนินการในเรื่องนี้ให้เหมาะสมเพียงพอ มิใช่มุ่งให้ปฏิบัติตามแผน แต่ไม่ให้งบประมาณสำหรับดำเนินการ หรือให้เล็กน้อยจนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นผลดี

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้โรงเรียนอาจหาทางช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง ด้วยการขอความร่วมมือจากสมาคมครูและผู้บริหาร สมาคมศิษย์เก่า หรือจัดหารายได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่โรงเรียนหลายโรงได้ปฏิบัติอยู่ และเกิดผลดี โดยไม่จำเป็นต้องคอยงบประมาณจากทางราชการ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบรรยากาศของแต่ละโรงเรียนซึ่งแตกต่างกันไป

5. กรมสามัญศึกษาควรจะได้เร่งดำเนินการหาข้อยุติในเรื่องการกำหนดวุฒิ และการกำหนดอัตราเงินเดือนสำหรับนักเรียนที่จะเรียนจบหลักสูตรวิชาอาชีพ ทั้งนี้เพื่อความมั่นใจแก่ทางโรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียน รวมทั้งเพื่อให้ตลาดแรงงาน และสังคมทั่วไปยอมรับ ไม่ให้ปล่อยให้นักเรียนไปก่อนโดยที่ยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ ดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้

6. โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้มีโอกาสไปฝึกงานกับสถานฝึกงานอาชีพอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยให้เด็กนักเรียนเกิดทักษะ และประสบการณ์อย่างแท้จริง เพราะจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานมีน้อยมาก คือ มีเพียง 3 โรงเรียน จากทั้งหมด 31 โรงเรียน ถ้าโรงเรียนไม่สามารถจัดให้นักเรียนไปฝึกงานในเวลาปกติได้ ก็ควรจัดให้นักเรียนไปฝึกงานในระหว่างปิดภาค หรือวันหยุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพในแต่ละวิชา เช่น วิชาเกษตรกรรม วิชาช่างอุตสาหกรรม ฯลฯ เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพแต่ละวิชาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ศึกษาปัญหาของครูผู้สอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อปรับปรุงการสอนของครู และการเรียนของนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าของสถานฝึกงานอาชีพที่มีต่อการฝึกงานของนักเรียน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างโรงเรียนกับสถานฝึกงานอาชีพ และเป็นแนวทางที่โรงเรียนจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติของนักเรียน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย